

Inleiding

Mijn bronnen

‘Ik maak geen geheim van mijn opvatting dat het West-Europese barbarisme vandaag een bijzonder hoog niveau heeft bereikt en dat het uitsluitend en ruimschoots overtroffen wordt door de barbarij van de Verenigde Staten.’

Aimé Césaire, *Discours sur le colonialisme*, 1950

Overall slingeren hier boeken en documenten rond die in detail beschrijven hoe tragedies wereldwijd mensen treffen. Een deel van mijn bibliotheek is gewijd aan de Central Intelligence Agency (CIA) van de Verenigde Staten en aan haar staatsgrepen, te beginnen met Iran in 1953. En sindsdien om de zoveel jaar, in om de zoveel landen. Rapporten van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) vullen een volledig boekenrek. Ze vertellen mij de verhalen van de wegversperringen die landen verhinderden te ontsnappen aan armoede en ongelijkheid. Ik beschik over stapels dossiers met beleidsdocumenten. Ze analyseren oude en nieuwe oorlogen. Ze vertellen over de gruweldaden begaan om landen te destabiliseren ten dienste van rijken en machtigen. Er zijn verhandelingen van en over diabolische leiders en adviseurs – het volledige werk van Henry Kissinger – en er zijn de toespraken van volksleiders. Al die teksten scheppen een wereld. Ze vertellen waarom er zoveel leed is om ons heen en waarom dat leed niet tot strijd leidt, maar tot berusting en haat.

Als ik mijn arm uitstrek, raakt mijn hand een dossier over Guatemala. Het gaat over de CIA-coup van 1954. Waarom moesten de VS dat kleine land vernietigen? Omdat de beweging van landloze boeren, gesteund door linkse krachten, alles in het werk had gesteld om een democratisch verkozen politicus – Jacobo Árbenz Guzmán – aan de macht te brengen. Árbenz Guzmán wilde een bescheiden landhervorming doorvoeren, maar die plannen dreigden de belangen te schaden van de grootgrondbezitters, onder meer van de United Fruit Company, een VS-concern dat Guatemala in zijn wurggreep hield. En zo ging de CIA aan de slag. Ze nam kolonel op rust Carlos Castillo Armas onder de arm, betaalde smeergeld aan brigadegeneraals, organiseerde sabotageacties, nam Árbenz Guzmán in het presidentieel paleis uiteindelijk gevangen en stuurde hem in ballingschap. Castillo Armas nam de macht over en voerde een waar schrikbewind. ‘Als het nodig is het land in een kerkhof te veranderen om de vrede te herstellen, zal ik niet aarzelen dat te doen’, is een van zijn gevleugelde uitspraken. De CIA overhandigde hem een namenlijst van communisten, mensen die erop uit waren hun land uit de armoede te redden. Ze werden allemaal gearresteerd, velen werden geëxecuteerd. Armas kreeg de zegen van de CIA om te moorden. *A Study of Assassination* – het moordenboek van de CIA – werd massaal verdeeld onder de slagers van Armas. In het kleine, bevlogene land doofde het licht van de hoop.

Welke oude geheimen die ondertussen het daglicht hebben gezien, bevinden zich verder in mijn dossiers en boeken? En wat vertellen zij ons?

Ze vertellen ons dat, wanneer een volk en zijn vertegenwoordigers de weg naar een rechtvaardige toekomst probeerden in te slaan, de eigen dominante klasse – mét de steun van wes-

terse troepen – tegenwerking bood. Daarna restte slechts een desolaat landschap. De vernederingen van het kolonialistisch verleden waren plots terug. Op geen enkel moment kregen de volkeren van de derde wereld de kans op een leven als dat van hun westerse tijdgenoten. Ze werden keer op keer in de oude geschiedenis teruggeworpen, een geschiedenis die hen zowel kansen als sociale rechtvaardigheid ontzegde. Belangrijke leiders uit de derde wereld werden koelbloedig geëxecuteerd: Patrice Lumumba in Congo (1961), de Marokkaan Mehdi Ben Barka (1965), Che Guevara in Bolivia (1967), Thomas Sankara in Burkina Faso (1987) en nog zoveel anderen voor hen én na hen. Asymmetrische en hybride oorlogen zouden volledige landen – van Vietnam tot Venezuela – haast met de grond gelijk maken.

Dit boek is gebaseerd op een grondige lezing van talloze officiële VS-documenten, documenten van hun bevriende regeringen en van multilaterale organisaties, maar ook op tal van secundaire, wetenschappelijke literatuur van over de hele wereld. Het is een boek over de duistere krochten van de internationale politiek, gebaseerd op de literatuur van het licht.

‘Haal meer VS-vliegtuigen neer’

‘Estados Unidos: el país donde la libertad es una estatua.’

De VS: het land waar de vrijheid een standbeeld is.

Nicanor Parra, *Artefactos*, 1972

Hoeveel kosten de kogels van een moordenaar? Een paar dollar hier en daar: een taxirit, een hotelovernachting, een vliegtuigticket, het bloedgeld voor de moordenaar op de een of andere

Zwitserse bankrekening, het ereloon voor de psychologische begeleiding van iemand die één, twee, drie, vier mensen koelbloedig heeft neergeknald. Het zijn niet de geheime diensten die de hoogste prijs betalen, maar het volk. Bij deze moorden en intimidatiepolitiek zijn het de mensen die hun plaatselijke leiders verliezen. Een boerenleider, een vakbondssecretaris, iemand die het opneemt voor de armen. Moorden worden slachtpartijen, omdat ze mensen die zich aan het oprichten waren neerslaan. Het volk verliest de moed. Het zelfvertrouwen van de mensen krijgt een klap: zij die het voor hen opnamen, hen organiseerden en aanvuurden zijn plots dood. En als hun leiders de aanslag overleven, zijn ze te angstig om weer op te staan, te geïsoleerd, te zeer van slag, niet langer zeker van zichzelf. In Indonesië kostten de kogels miljoenen dollar, in Guatemala slechts enkele tienduizenden. De dood van Lumumba ondermijnde de sociale dynamiek van Congo, miliekorfde de verdere geschiedenis van het land. Wat kostte het om Chokri Belaïd (Tunesië, 1964-2013) te vermoorden? Of Ruth First (Zuid-Afrika, 1925-1982)? Wat was de prijs van de moord op Amílcar Cabral (Guinee-Bissau en Kaapverdië, 1924-1973)? En van die op Berta Cáceres (Honduras, 1971-2016)? Stuk voor stuk wurggrepen op de geschiedenis, om de wereldorde van de rijken te redden. Elke afgeschoten kogel sloeg een revolutie neer en legde de basis voor de barbarij van vandaag. Dit boek brengt het verhaal van de kogels.

Het waren mensen met een kortzichtig eigenbelang voor ogen of die triviale rivaliteiten wilden beslechten, die de kogels afvuurden. Nog vaker kwamen de kogels rechtstreeks uit Washington. Bureaucraten blonken deze kogels op, zij die de stormvloed wilden keren die sinds de Oktoberrevolutie van

1917 was opgestoken. Het zijn de kogels die werden gegoten om de verzetsgolven tegen het neokolonialisme in de kiem te smoren. De eerste stormvloed kwam op gang in de Unie van Socialistische Sovjetrepublieken (USSR) en in Oost-Europa. Die vloedgolf lag aan de basis van de Koude Oorlog en van de Oost-Westconflicten. De andere golf veroorzaakte een niet-aflatende branding van China over Vietnam tot Cuba, van Indonesië tot Chili en lag aan de basis van een veel dodelijker conflict: dat tussen Noord en Zuid of, zo je wil, tussen West en Zuid. Voor de VS, als leider van het Westen, was het vrij snel duidelijk dat een gewapend conflict op de Oost-Westas onmogelijk was geworden van zodra zowel de Sovjet-Unie (1949) als China (1964) over eigen nucleaire wapens beschikten. Het slagveld verlegde zich vanuit de Oeral en de Kaukasus, over Centraal- en Zuid-Amerika, naar Afrika en Azië. Andere regio's kwamen in het vizier, met name het Zuiden. Daar in het Zuiden, waar er grondstoffen in overvloed zijn, luidde tijdens en onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog de dekolonisatieklok. De kogels van Washington, aanvankelijk bedoeld voor de USSR, veranderden van schietveld en keerden zich voortaan tegen het Zuiden. Het was op de slagvelden in het Zuiden dat Washington zich ging verzetten tegen de Sovjetinvloed en tegen de nationaaldemocratische bevrijdingsbewegingen. Het werd een VS-kruistocht tegen de hoop, onder de banier van winstbejag. Vrijheid zou niet het parool worden van de nieuwe naties die het koloniale juk wilden afwerpen; vrijheid is de naam van een standbeeld in de haven van New York.

Het imperialisme is sterk. Het wil mensen onderwerpen om de plundering van grondstoffen en arbeid veilig te stellen en om de eigen rijkdom te vergroten. Wie de absolute obsceniteit

van het imperialisme ontkent, mag zich afvragen of het normaal is dat de 22 rijkste mensen ter wereld evenveel bezitten als alle vrouwen in Afrika. Of zich de vraag stellen of het normaal is dat de rijkste 1 procent van de wereldbevolking evenveel bezit als alle andere 7 miljard mensen samen. Wie de absolute obsceniteit van het imperialisme ontkent, moet maar eens uitleggen hoe het komt dat de wereld blijft kampen met honger, analfabetisme, ziekten en vernederingen allerhande. Wie antwoordt dat er onvoldoende middelen zijn om al die problemen aan te pakken, moet weten dat er minstens 32 triljoen dollar opgepot ligt in belastingparadijzen. Die som is groter dan de waarde van al het goud dat ooit werd opgedolven. Een land naar de middeleeuwen bombarderen is gemakkelijk; de nijpende problemen van zijn inwoners oplossen is een andere klus. De enige oplossing die het imperialisme kan bedenken is volkeren intimideren en onenigheid aanwakkeren.

Maar de vrijheidsdrang valt niet zo gemakkelijk te onderdrukken. Daarom blijven volkeren – hoe onwaarschijnlijk ook de uitkomst – vechten voor alternatieven. Mensen blijven zich organiseren en proberen een nieuwe wereld op te bouwen, ook al weten ze dat de kans op mislukken reëel is.

Op 2 september 1945 sprak Ho Chi Minh in Hanoi een gigantische massa toe. Hij was nooit eerder in de hoofdstad geweest, maar iedereen kende hem. 'Landgenoten', vroeg hij: 'Horen jullie mij? Verstaan jullie wat ik zeg?' Enkele weken voordien had het Nationaal Congres van Volksvertegenwoordigers in Tan Trao de agenda vastgelegd voor het nieuwe Vietnam. Tijdens die bijeenkomst had Ho Chi Minh verklaard: 'Wat het ook moge kosten, het doel van het nationale bevrijdingscomité en van alle vertegenwoordigers [is] de onafhankelijkheid van ons land

zodat onze kinderen voldoende te eten hebben, gekleed zijn en naar school kunnen gaan. Dat is het belangrijkste doel van onze revolutie.' De mensen in Hanoi en in de rest van Vietnam wisten precies wat Ho Chi Minh bedoelde. Ze konden hem horen en ze begrepen hem. Zijn slogan was: voedsel, kledij en onderwijs.

Wie zijn bevolking wil voeden, kleden en vormen, heeft middelen nodig. Met de Vietnamese Revolutie wilde Hanoi een einde maken aan de Franse en westerse strooptochten in het land. De Vietnamese regering, onder leiding van Ho Chi Minh, wilde de rijkdom van het land gebruiken om de eeuwenoude verwaarlozing van de Vietnamese boerenbevolking een halt toe te roepen. Maar laat het nu uitgerekend dát zijn waar het imperialisme zich aan ergert. De vruchten van de Vietnamese arbeiders waren niet voor henzelf bestemd. Hun arbeid moest de belangen van westerse kapitalisten ten goede komen, vooral dan de winsthonger van de Franse burgerij. De Vietnamezen mochten hun eigenbelang niet vooropstellen. Ze moesten in eerste instantie bijdragen tot de verheffing van Frankrijk en de rest van de imperialistische staten. Daarom trokken de Fransen ten oorlog tegen het Vietnamese volk en ze deden dat onder één hoedje met de Vietnamese monarchie en haar adepten. Deze oorlog tegen Vietnam liep van 1946 tot 1954, het jaar waarin de Verenigde Staten het van de Fransen overnamen, tot ook zij in 1975 in het zand beten. Tijdens de zwaarste bombardementen op het noordelijke deel van Vietnam bezocht Ho Chi Minh zijn luchtverdedigingstroepen. Hij was ondertussen al ver in de zeventig, maar toen zijn kameraden naar zijn gezondheidstoestand informeerden, antwoordde hij: 'Haal meer VS-vliegtuigen neer, dat zal mijn gezondheid ten goede komen.'

De kogels van Washington zijn gestroomlijnd en gevaarlijk. Ze intimideren en scheppen loyaliteiten uit angst. Hun antidotum is hoop, het soort hoop dat we in 1964 koesterden toen de Colombiaanse burgeroorlog in een nieuwe fase trad en de dichter Jotamario Arbeláez een nieuwe toekomst bezong:

‘Op een dag
na de oorlog
als er een oorlog is
als er na de oorlog een dag is
zal ik je in mijn armen nemen
op een dag na de oorlog
als er een oorlog is
als er na de oorlog een dag is
als ik na de oorlog nog armen heb
zal ik je liefdevol beminnen
die dag na de oorlog
als die oorlog er is
als er na die oorlog een dag is
als er na de oorlog liefde is
en ik alles nog heb om te beminnen’